

Metody Numeryczne - Projekt I

student: Bartłomiej Krawczyk
indeks: 310774

Dane

A):

$$a_{ij} = \begin{cases} -10, & \text{dla } j = i \\ 3, & \text{dla } j = i - 1 \text{ lub } j = i + 1 \\ 0, & \text{dla pozostałych} \end{cases}$$

$$b_i = 2.5 - 0.5i$$

Funkcja generująca macierz A oraz wektor b:

```
function [A,b] = paramsA(n)
    A = zeros(n, n);
    b = zeros(n, 1);

    for i = 1 : n
        A(i, i) = -10;
        b(i, 1) = 2.5 - 0.5 * i;
    end

    for i = 2 : n
        A(i, i - 1) = 3;
        A(i - 1, i) = 3;
    end
end
```

Przykładowa macierz A dla $n = 5$:

-10	3	0	0	0
3	-10	3	0	0
0	3	-10	3	0
0	0	3	-10	3
0	0	0	3	-10

Przykładowy wektor b dla $n = 5$:

2.0000
1.5000
1.0000
0.5000
0

Cechy macierzy:

- symetryczna
- trójdzielna
- silna diagonalna dominacja (wierszowa i kolumnowa)

B):

$$a_{ij} = \begin{cases} 4n^2 + (2i + 3)n, & \text{dla } j = i \\ 2(i + j) + 1, & \text{dla } j \neq i \end{cases}$$
$$b_i = 2.5 + 0.6i$$

Funkcja generująca macierz A oraz wektor b:

```
function [A,b] = paramsB(n)
    A = zeros(n, n);
    b = zeros(n, 1);

    for i = 1 : n
        for j = 1 : n
            A(i, j) = 2 * (i + j) + 1;
        end
    end

    for i = 1 : n
        A(i, i) = 4 * n ^ 2 + (2 * i + 3) * n;
        b(i, 1) = 2.5 + 0.6 * i;
    end
end
```

Przykładowa macierz A dla $n = 5$:

125	7	9	11	13
7	135	11	13	15
9	11	145	15	17
11	13	15	155	19
13	15	17	19	165

Przykładowy wektor b dla $n = 5$:

3.1000
3.7000
4.3000
4.9000
5.5000

Cechy macierzy:

- symetryczna
- silna diagonalna dominacja (wierszowa i kolumnowa)

Dominację diagonalną dla macierzy symetrycznej sprawdzałem programem:

```
function d = testDiagDom(A)
    % Test whether symmetric matrix is diagonally dominant
    % A - symmetric matrix
    % d - is matrix diagonally dominant
    [n, ~] = size(A);
    d = true;
    for i = 1 : n
        if (sum(abs(A(i, :))) - abs(A(i, i))) > abs(A(i, i))
            d = false;
        end
    end
end
```

Silna dominacja diagonalna wystąpiła w obu testowanych wariantach dla wszystkich testowanych wymiarów.

Zadanie 1

Treść

Napisać uniwersalną procedurę w Matlabie o odpowiednich parametrach wejścia i wyjścia (solver), rozwiązującą układ n równań liniowych $Ax = b$, wykorzystując podaną metodę.

■ Nie sprawdzać w procedurze, czy dana macierz A spełnia wymagania stosowalności metody.

Obliczyć błąd rozwiązania $\varepsilon = \|A\tilde{x} - b\|_2$ (skorzystać z funkcji `norm` Matlab).

Proszę zastosować następnie swoją procedurę w programie do rozwiązania obydwu (jeśli można) lub jednego z układów równań dla podanych niżej macierzy A i wektorów b , przyjmując: $n = 5, 10, 25, 50, 100, 200$.

Metoda: faktoryzacji LDL^T

Proszę wykonać wykres (wykresy) zależności błędu ε od liczby równań n .

Rozwiązanie

Solver równania $Ax = b$

Wyznaczenie wyniku na podstawie rozwiązania układów równań z macierzami trójkątnymi:

$$Ax = LDL^T x = L(DL^T x) = b$$

$$y = DL^T x$$

$$Ax = Ly = b$$

gdzie macierze L i DL^T są macierzami trójkątnymi.

Najpierw rozwiązujemy układ $Ly = b$ w poszukiwaniu y , a następnie podstawiamy wyliczoną wartość do układu $DL^T x = y$ i rozwiązujemy w poszukiwaniu x .

Program:

```

function x = solveLDLt(A, b)
    % solve using LDL' decomposition
    % A = LDL'
    [L, D] = LDLt(A);
    % First solve equation Ly = b for y
    % L - lower triangular matrix
    y = solveLowerTrigMatrix(L, b);
    % Then solve equation DL' x = y for x
    % DL' - upper triangular matrix
    x = solveUpperTrigMatrix(D * L', y);
end

```

Metoda faktoryzacji LDL^T

Algorytm faktoryzacji najłatwiej osiągnąć poprzez przedstawienie macierzy A jako iloczyn macierzy L oraz DL^T .

L - macierz trójkątna dolna z 1 na diagonalu

D - macierz diagonalna

$$\begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ a_{n1} & a_{n2} & \dots & a_{nn} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & \dots & 0 \\ \bar{l}_{21} & 1 & \dots & 0 \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ \bar{l}_{n1} & \bar{l}_{n2} & \dots & 1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} d_{11} & d_{12}\bar{l}_{21} & \dots & d_{1n}\bar{l}_{n1} \\ 0 & d_{22} & \dots & d_{2n}\bar{l}_{n2} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ 0 & 0 & \dots & d_{nn} \end{bmatrix}$$

Kolejno rozwiązując równania skalarne jesteśmy w stanie przedstawić to działanie w postaci algorytmu.

Algorytm:

$$d_{ii} = a_{ii} - \sum_{k=1}^{i-1} \bar{l}_{ik}^2 d_{kk}$$

$$\bar{l}_{ji} = (a_{ji} - \sum_{k=1}^{i-1} \bar{l}_{jk} d_{kk} \bar{l}_{ik}) / d_{ii}, i = 1, \dots, n, j = i + 1, \dots, n$$

Program:

```

function [L, D] = LDLt(A)
    [n, ~] = size(A);
    L = zeros(n, n);
    D = zeros(n, n);

    for i = 1 : n
        L(i, i) = 1;
        D(i, i) = A(i, i);

        for k = 1 : i - 1
            D(i, i) = D(i, i) - L(i, k) ^ 2 * D(k, k);
        end

        for j = i + 1 : n
            L(j, i) = A(j, i);
            for k = 1 : i - 1
                L(j, i) = L(j, i) - L(j, k) * D(k, k) * L(i, k);
            end
        end
    end
end

```

```

        L(j, i) = L(j, i) / D(i, i);
    end
end
end

```

Rozwiązywanie układu równań $Ax = b$ z macierzą trójkątną dolną

Kolejno rozwiązujemy po jednym układzie równań z jedną niewiadomą. Za każdym razem wyliczamy po jednej zmiennej i w kolejnych krokach podstawiamy wyliczone wartości do reszty równań, aby także mieć równanie z jedną niewiadomą.

Algorytm:

$$x_1 = \frac{b_1}{a_{11}}$$

$$x_k = \frac{b_k - \sum_{j=1}^{k-1} a_{kj}x_j}{a_{kk}}, k = 2, 3, \dots, n$$

Program w matlab:

```

function x = solveLowerTrigMatrix(A, b)
% solve linear equation with lower triangular matrix
[n, ~] = size(A);
x = zeros(n, 1);

for k = 1 : n
    x(k, 1) = b(k, 1);

    for j = 1 : k - 1
        x(k, 1) = x(k, 1) - A(k, j) * x(j, 1);
    end

    x(k, 1) = x(k, 1) / A(k, k);
end
end

```

Rozwiązywanie układu równań $Ax = b$ z macierzą trójkątną górną

Algorytm:

$$x_n = \frac{b_n}{a_{nn}}$$

$$x_k = \frac{b_k - \sum_{j=k+1}^n a_{kj}x_j}{a_{kk}}, k = n - 1, n - 2, \dots, 1$$

Program w matlab:

```

function x = solveUpperTrigMatrix(A, b)
% solve linear equation with upper triangular matrix
[n, ~] = size(A);
x = zeros(n, 1);

for k = n : -1 : 1
    x(k, 1) = b(k, 1);

```

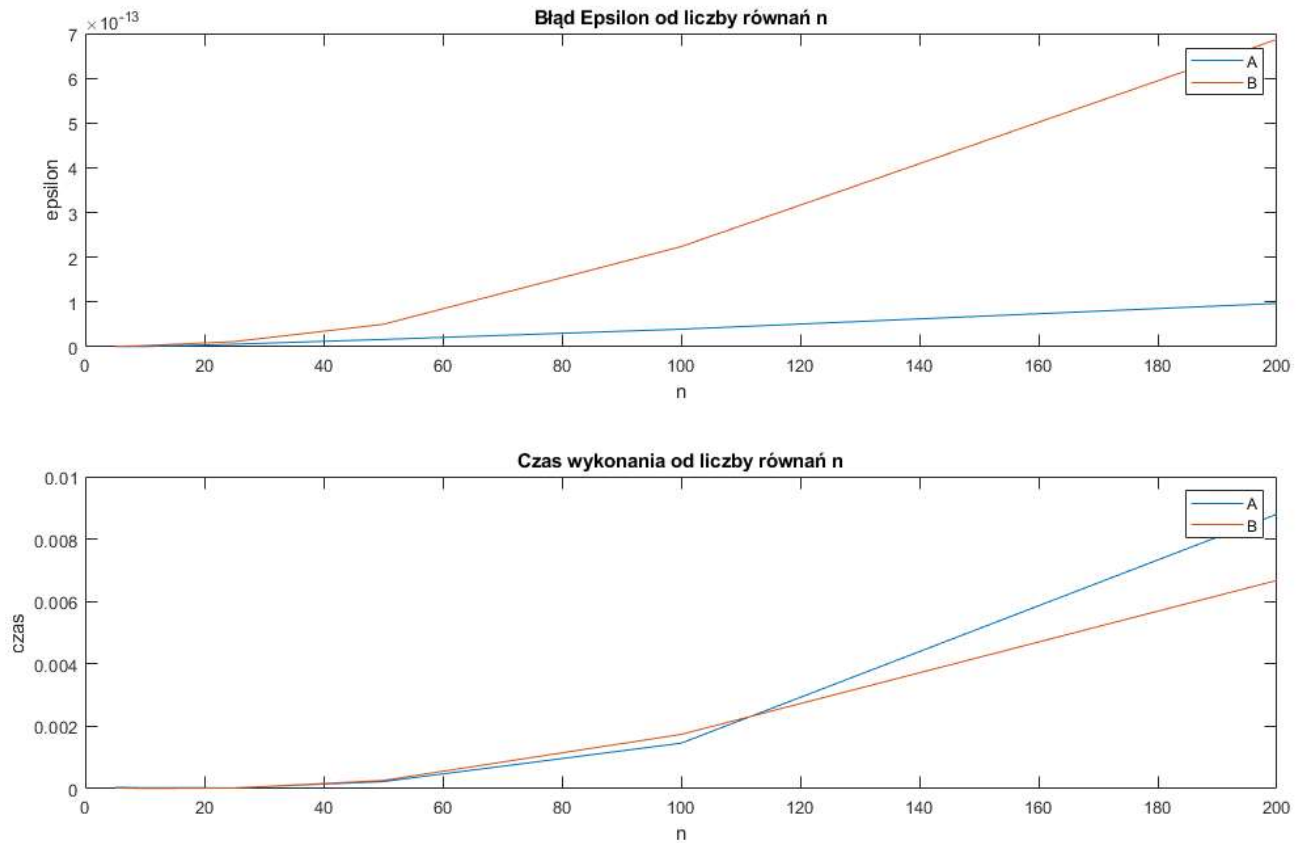
```

for j = k + 1 : n
    x(k, 1) = x(k, 1) - A(k, j) * x(j, 1);
end

x(k, 1) = x(k, 1) / A(k, k);
end
end

```

Wykres

Program:

```

function plot_1_1()
    sizes = [5 10 25 50 100 200];

    epsilonsA = zeros(size(sizes));
    timesA = epsilonsA;
    epsilonsB = epsilonsA;
    timesB = epsilonsA;

    i = 1;
    for n = sizes
        [A, b] = paramsA(n);
        [epsilonsA(i), timesA(i)] = solveAndCalculateEpsilon(A, b);
        [A, b] = paramsB(n);
        [epsilonsB(i), timesB(i)] = solveAndCalculateEpsilon(A, b);
        i = i + 1;
    end

    tiledlayout(2, 1);

```

```

nexttile
plot(sizes, epsilonsA, sizes, epsilonsB);
title('Błąd Epsilon od liczby równań n');
xlabel('n');
ylabel('epsilon');
legend('A', 'B');

nexttile
plot(sizes, timesA, sizes, timesB);
title('Czas wykonania od liczby równań n');
xlabel('n');
ylabel('czas');
legend('A', 'B');
end

function [epsilon, time] = solveAndCalculateEpsilon(A, b)
tic
x = solveLDLt(A, b);
time = toc;
epsilon = norm(A * x - b, 2);
end

```

Komentarz:

Obie testowane macierze są symetryczne, także można było zastosować faktoryzację LDL^T .

Wnioski:

Wykorzystanie faktoryzacji LDL^T do rozwiązania układów równań sprawdziło się całkiem nieźle. Błąd $\varepsilon = \|A\tilde{x} - b\|_2$ nawet dla bardzo dużych układów równań nie przekroczył poziomu 10^{-12} . Błąd przy coraz to większych macierzach wydaje się rosnąć liniowo.

Zadanie 2

Treść

Napisać uniwersalną procedurę w Matlabie o odpowiednich parametrach wejścia i wyjścia, rozwiązującą układ n równań liniowych $Ax = b$, wykorzystując metodę **iteracyjną Jacobiego**.

■ Nie sprawdzać w procedurze, czy dana macierz A spełnia wymagania stosowalności metody.

Jej parametry wejściowe powinny zawierać m.in. wartość graniczną δ błędu między kolejnymi przybliżeniami rozwiązania, liczonego jako **norma euklidesowa z ich różnicy** (skorzystać z funkcji `norm` Matlaba). Przyjąć jako kryterium stopu warunek: $\delta = 10^{-8} \triangleq 1e - 8$.

$$\delta = 10^{-8} \triangleq 1e - 8$$

Proszę zastosować tę procedurę do rozwiązania właściwego układu równań spośród przedstawionych poniżej dla $n = 5, 10, 25, 50, 100, 200$.

Proszę sprawdzić dokładność rozwiązania licząc także błąd ε i dla każdego układu równań wykonać rysunek zależności tego błędu od liczby równań n . Jeśli był rozwiązywany ten sam układ równań, co w p. 1, proszę porównać czasy obliczeń dla różnych algorytmów i wymiarów zadań.

Rozwiązanie

Dekompozycja $A = L + D + U$

- L - elementy macierzy A pod diagonalą, zera dla pozostałych
- D - elementy macierzy A na diagonalu, zera dla pozostałych
- U - elementy macierzy A nad diagonalą, zera dla pozostałych

```
function [L, D, U] = LDU(A)
    % L = tril(A, -1);
    % D = diag(diag(A));
    % U = triu(A, 1);

    [n, ~] = size(A);

    L = zeros(n, n);
    D = zeros(n, n);
    U = zeros(n, n);

    for i = 1 : n
        D(i, i) = A(i, i);
        L(i, 1 : i - 1) = A(i, 1 : i - 1);
        U(i, n : -1 : i + 1) = A(i, n : -1 : i + 1);
    end
end
```

Metoda iteracyjna Jacobiego:

$$A = L + D + U$$

Jesteśmy w stanie zapisać równanie $Ax = b$ w postaci:

$$Dx = -(L + U)x + b$$

Z czego wynika **metoda Jacobiego**:

$$x^{(i+1)} = -D^{-1}(L + U)x^{(i)} + D^{-1}b, i = 0, 1, 2, \dots$$

Algorytm:

$$x_j^{(i+1)} = -\frac{1}{d_{jj}} \left(\sum_{k=1}^n (l_{jk} + u_{jk}) x_k^{(i)} - b_j \right), j = 1, 2, \dots, n$$

Program:

```
function x = solveJacobi(A, b, delta)
    [n, ~] = size(A);

    [L, D, U] = LDU(A);

    % assume x0 consists of zeros
    x1 = b ./ diag(D);
    x2 = nextX(L, D, U, b, n, x1);

    while norm(x1 - x2, 2) >= delta
```



```

x1 = x2;
x2 = nextX(L, D, U, b, n, x1);
end

x = x2;
end

function x2 = nextX(L, D, U, b, n, x1)
    x2 = zeros(n, 1);

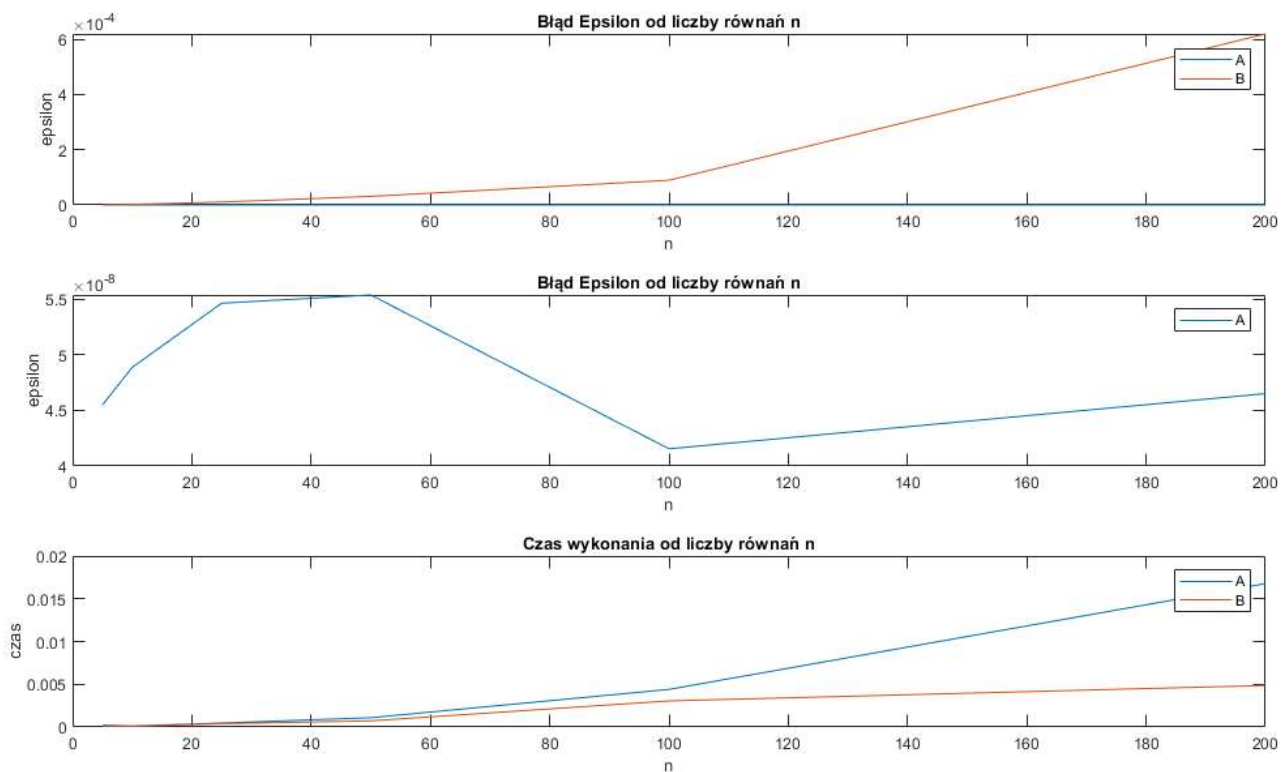
    for j = 1 : n

        for k = 1 : n
            x2(j, 1) = x2(j, 1) + (L(j, k) + U(j, k)) * x1(k, 1);
        end

        x2(j, 1) = - (x2(j, 1) - b(j, 1)) / D(j, j);
    end
end

```

Wykres


```

function plot_1_2()
    sizes = [5 10 25 50 100 200];

    epsilonsA = zeros(size(sizes));
    timesA = epsilonsA;
    epsilonsB = epsilonsA;
    timesB = epsilonsA;

    i = 1;
    for n = sizes
        [A, b] = paramsA(n);
    end
end

```

```

[epsilonsA(i), timesA(i)] = solveAndCalculateEpsilon(A, b);
[A, b] = paramsB(n);
[epsilonsB(i), timesB(i)] = solveAndCalculateEpsilon(A, b);
i = i + 1;
end

tiledlayout(3, 1);

nexttile
plot(sizes, epsilonsA, sizes, epsilonsB);
title('Błąd Epsilon od liczby równań n');
xlabel('n');
ylabel('epsilon');
legend('A', 'B');

nexttile
plot(sizes, epsilonsA);
title('Błąd Epsilon od liczby równań n');
xlabel('n');
ylabel('epsilon');
legend('A');

nexttile
plot(sizes, timesA, sizes, timesB);
title('Czas wykonania od liczby równań n');
xlabel('n');
ylabel('czas');
legend('A', 'B');
end

function [epsilon, time] = solveAndCalculateEpsilon(A, b)
    delta = 1e-8;
    tic
    x = solveJacobi(A, b, delta);
    time = toc;
    epsilon = norm(A * x - b, 2);
end

```

Komentarz:

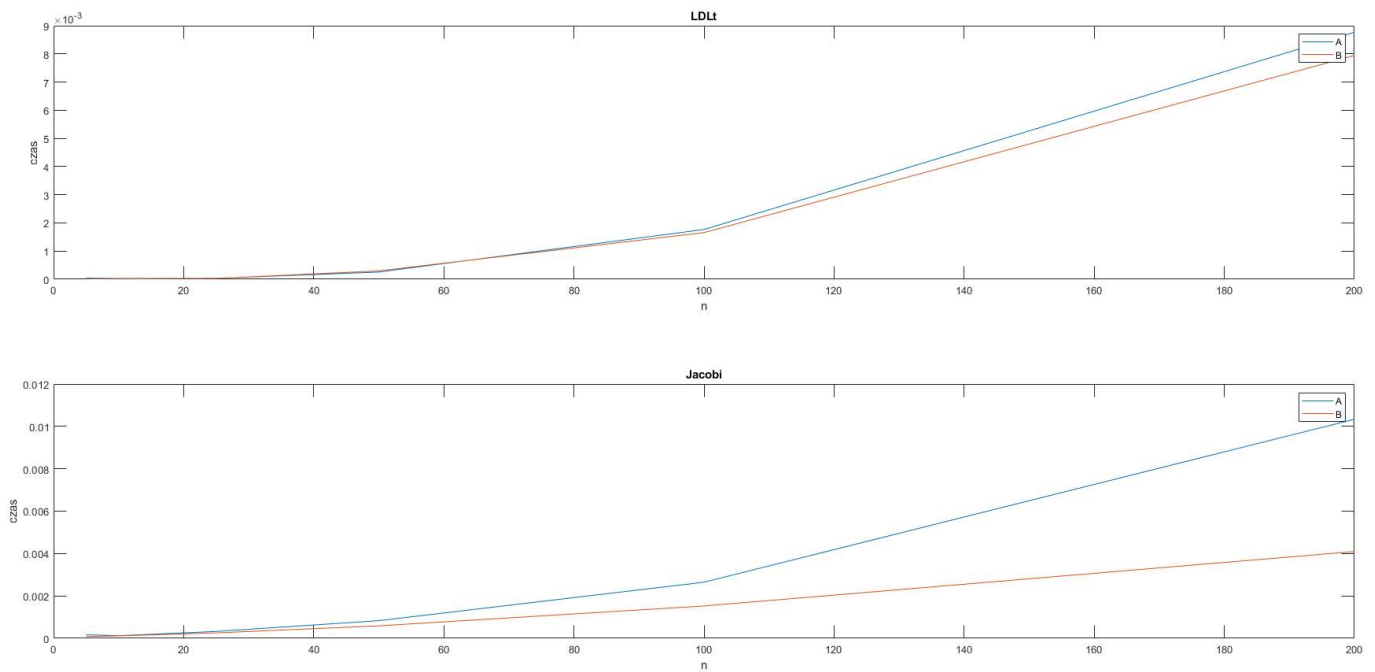
Warunkiem dostatecznym zbieżności metody Jacobiego jest silna diagonalna dominacja macierzy A . W przypadku obu macierzy A) oraz B) występuje silna diagonalna dominacja. Wynika z tego, że można zastosować metodę Jacobiego do rozwiązania układów równań z obu punktów - metoda będzie zbieżna.

Wnioski:

Wyniki z wykorzystaniem metody Jacobiego są znacznie gorsze niż w przypadku metody z faktoryzacją LDL^T . Błąd w przypadku A) oraz B) jest o kilka rzędów wielkości większy. W przypadku A) maksymalny błąd jest rzędu 10^{-7} , a w przypadku B) jest rzędu 10^{-3} .

Ponadto błąd rozwiązania w przypadku A) nie rośnie proporcjonalnie do ilości równań. Podejrzewam, że wynika to z zadanego warunku stopu 10^{-8} . Gdy osiągamy zadaną odległość między kolejnymi przybliżeniami rozwiązania algorytm przerywa i w każdym przypadku może to zrobić w innej iteracji.

Czas wyliczeń w przypadku B) jest na korzyść rozwiązania metodą iteracyjną, a w przypadku A) jest na odwrót.

Program do liczenia czasu:

```
function time()
    sizes = [5 10 25 50 100 200];

    timesA = zeros(size(sizes));
    timesB = timesA;

    i = 1;
    for n = sizes
        [A, b] = paramsA(n);
        timesA(i) = timeSolveLDLt(A, b);
        [A, b] = paramsB(n);
        timesB(i) = timeSolveLDLt(A, b);
        i = i + 1;
    end

    tiledlayout(2, 1);

    nexttile
    plot(sizes, timesA, sizes, timesB);
    title('LDLt');
    xlabel('n');
    ylabel('czas');
    legend('A', 'B');

    i = 1;
    for n = sizes
        [A, b] = paramsA(n);
        timesA(i) = timeSolveJacobi(A, b);
        [A, b] = paramsB(n);
        timesB(i) = timeSolveJacobi(A, b);
        i = i + 1;
    end

    nexttile
    plot(sizes, timesA, sizes, timesB);
```

```

    title('Jacobi');
    xlabel('n');
    ylabel('czas');
    legend('A', 'B');
end

function time = timeSolveLDLt(A, b)
    tic
    solveLDLt(A, b);
    time = toc;
end

function time = timeSolveJacobi(A, b)
    tic
    solveJacobi(A, b, 1e-8);
    time = toc;
end

```

Zadanie 3

Treść

Dla podanych w tabeli danych pomiarowych (próbek) **metodą najmniejszych kwadratów** należy wyznaczyć funkcję wielomianową $y = f(x)$ (tzn. wektor współczynników) najlepiej aproksymującą te dane.

x_i	y_i
-10	-42.417
-8	-23.440
-6	-11.160
-4	-4.128
-2	-0.725
0	0.942
2	-2.069
4	-3.908
6	-4.705
8	-5.438
10	-3.578

Proszę przetestować wielomiany stopni: 3, 5, 7, 9, 10. Kod aproksymujący powinien być uniwersalną procedurą w Matlabie o odpowiednich parametrach wejścia i wyjścia.

W sprawozdaniu proszę przedstawić na rysunku otrzymaną funkcję na tle danych (funkcję aproksymującą proszę próbkować przynajmniej 10 razy częściej niż dane).

Do rozwiązania zadania najmniejszych kwadratów proszę wykorzystać najpierw **układ równań normalnych**, a potem **rozkład SVD**.

Do rozwiązywania układu równań i dekompozycji użyć solverów Matlab. Porównać efektywność obydwu podejść.

Do liczenia wartości wielomianu użyć funkcji `polyval`.

Proszę obliczyć błąd aproksymacji w dwóch normach: euklidesowej oraz maksimum (nieskończoność). W obydwu przypadkach skorzystać z funkcji `norm` Matlab.

Dane

Program:

```
function [x,y] = params3()
    x = [-10 : 2 : 10]';
    y = [-42.417 -23.440 -11.160 -4.128 -0.725 0.942 -2.069 -3.908 -4.705 -5.438 -3.578]';
end
```

Ogólny start rozwiązania

Postać funkcji wielomianowej:

$$f(x) = \sum_{i=0}^n a_i x^i$$

Macierz z wyliczonymi wartościami stojącymi przy poszczególnych współczynnikach funkcji:

$$A = \begin{bmatrix} x_0^0 & x_0^1 & \dots & x_0^n \\ x_1^0 & x_1^1 & \dots & x_1^n \\ x_2^0 & x_2^1 & \dots & x_2^n \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ x_N^0 & x_N^1 & \dots & x_N^n \end{bmatrix}$$

Wektor szukanych współczynników funkcji wielomianowej:

$$a = [a_0 a_1 \dots a_n]^T$$

Wektor wyników:

$$y = f(x_j), j = 0, 1, \dots, N$$

W tak zapisanym zadaniu chcemy minimalizować funkcję:

$$H(a) = (||y - Aa||_2)^2$$

Dalej będziemy rozwiązywać zadanie **LZNK**

$$Aa = y$$

Program wyliczający macierz A :

```
function A = applyFunction(x, n)
    A = zeros(length(x), n + 1);
    for i = 1 : length(x)
        for j = 0 : n
            A(i, j + 1) = x(i)^j;
        end
    end
```

```
end  
end
```

Rozwiązanie z wykorzystaniem układu równań normalnych

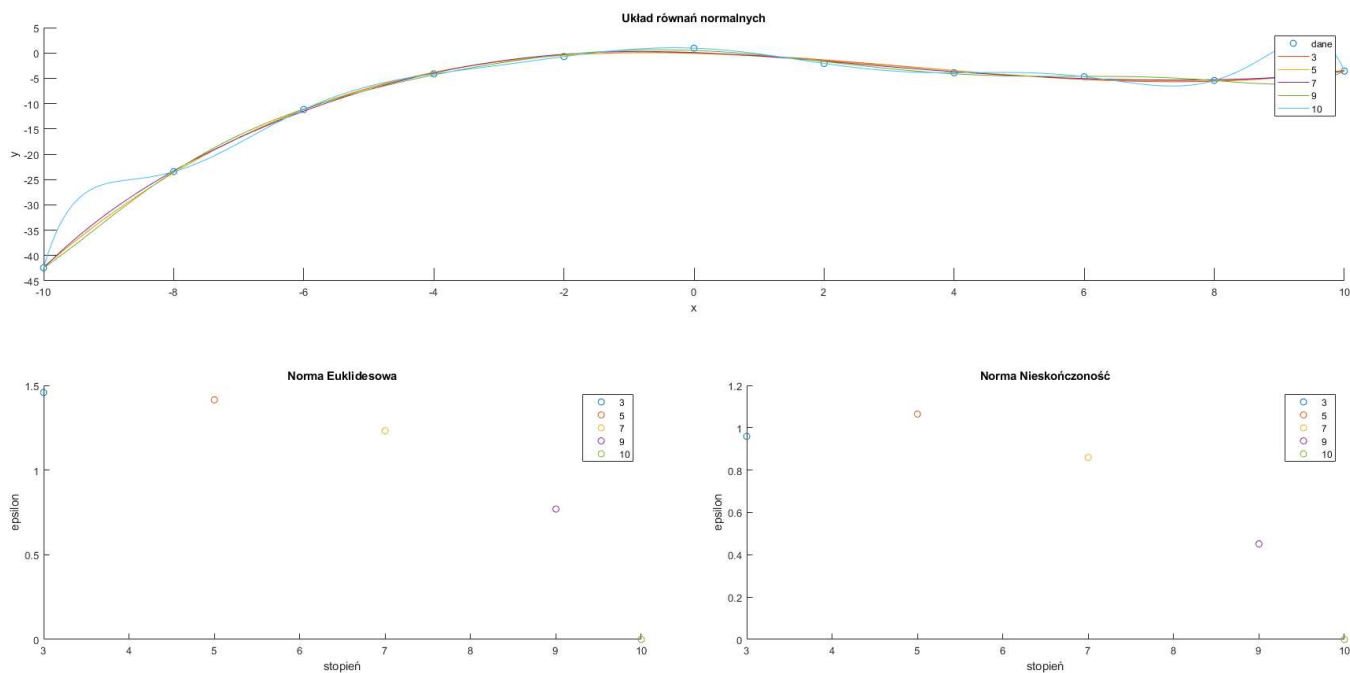
Rozwiązujemy równanie:

$$A^T A a = A^T y$$

Program:

```
function a = approxNormal(x, y, n)  
    A = applyFunction(x, n);  
    a = linsolve(A' * A, A' * y);  
end
```

Wykres

Program:

```
function plot_1_3_1()  
    degrees = [3 5 7 9 10];  
    [x, y] = params3();  
  
    tiledlayout(2, 2);  
  
    nexttile([1 2]);  
    hold on  
    plot(x, y, 'o');  
    for d = degrees  
        plotApproximatedPolynomial(x, y, d);  
    end  
    hold off
```

```

title('Układ równań normalnych');
xlabel('x');
ylabel('y');
legend('dane', '3', '5', '7', '9', '10');

nexttile;
hold on
for d = degrees
    plotApproximatedError(x, y, d, 2);
end
hold off
title('Norma Euklidesowa');
xlabel('stopień');
ylabel('epsilon');
legend('3', '5', '7', '9', '10');

nexttile;
hold on
for d = degrees
    plotApproximatedError(x, y, d, Inf);
end
hold off
title('Norma Nieskończoność');
xlabel('stopień');
ylabel('epsilon');
legend('3', '5', '7', '9', '10');
end

function plotApproximatedPolynomial(x, y, degree)
    minX = min(x);
    maxX = max(x);
    sampleX = minX : (maxX - minX) / 1000 : maxX;
    a = approxNormal(x, y, degree);
    plot(sampleX, polyval(flip(a), sampleX));
end

function plotApproximatedError(x, y, degree, n)
    a = approxNormal(x, y, degree);
    result = polyval(flip(a), x);
    epsilon = norm(result - y, n);
    scatter(degree, epsilon);
end

```

Rozwiązanie z wykorzystaniem rozkładu SVD

$$\|y - Aa\|_2 = \|y - U\Sigma V^T a\|_2 = \|U^T y - \Sigma(V^T a)\|_2 = \|\tilde{y} - \Sigma\tilde{a}\|_2$$

$$\tilde{y} = U^T y$$

$$\tilde{a} = V^T a$$

Rozwiązanie jednoznaczne o minimalnej normie otrzymamy przyjmując:

$$\hat{\hat{a}} = \begin{bmatrix} \tilde{y}_1/\sigma_1 \\ \dots \\ \tilde{y}_k/\sigma_k \\ 0 \\ \dots \\ 0 \end{bmatrix}$$

gdzie:

k - rząd macierzy A

Algorytm:

$$\hat{a} = V \begin{bmatrix} \tilde{y}_1/\sigma_1 \\ \dots \\ \tilde{y}_k/\sigma_k \\ 0 \\ \dots \\ 0 \end{bmatrix}$$

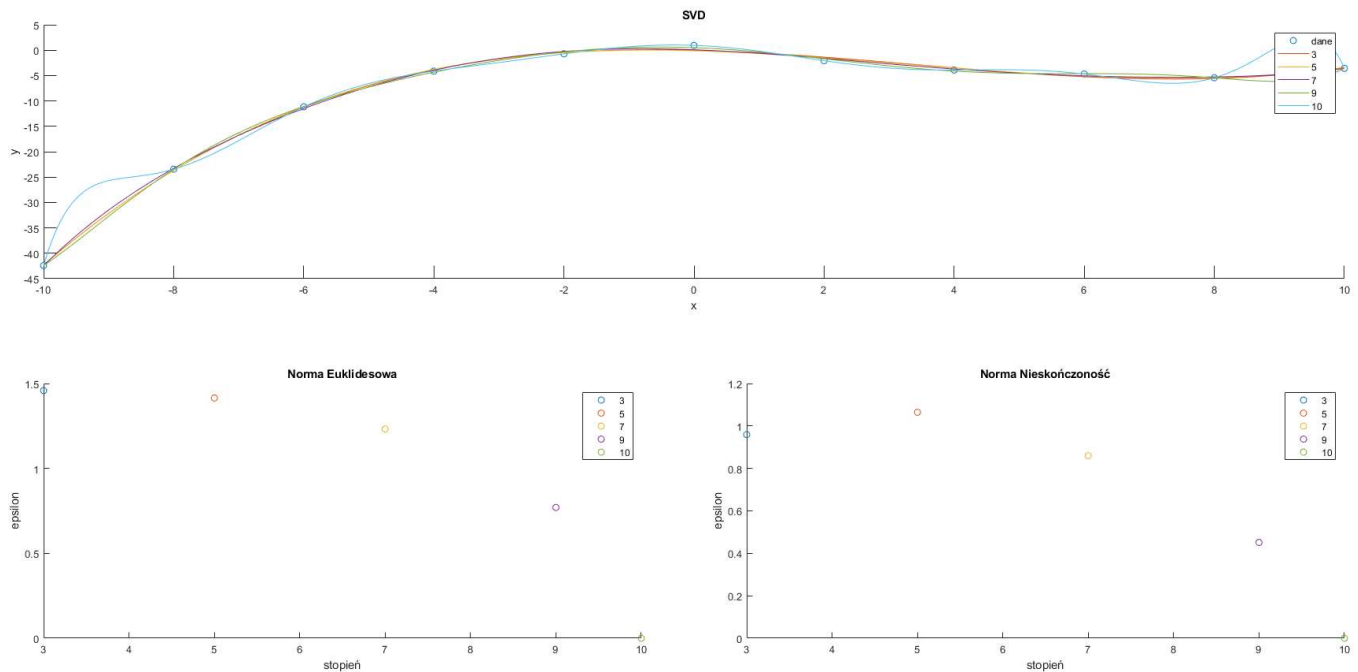
Program:

```
function a = approxSvd(x, y, n)
    A = applyFunction(x, n);
    [U, SIGMA, V] = svd(A);
    s = diag(SIGMA);
    k = rank(A);
    y_ = U' * y;
    a_ = [y_(1:k, 1) ./ s(1:k, 1); zeros(n - k, 1)];
    a = V * a_;
end
```

Wykres

Program do generowania wykresów z SVD jest bardzo podobny do tego z układem równań normalnych.

Wnioski

Obie metody z wykorzystaniem układu równań normalnych oraz rozkładu SVD poradziły sobie bardzo dobrze z tym zadaniem.

W przypadku aproksymowania funkcją wielomianową o wyższych stopniach widać, że funkcja bardzo dostosowuje się do danych. Błąd aproksymacji jest lepszy jednak występuje przeuczenie.

W przypadku tych danych wydaje się, że najlepiej aproksymuje funkcja o stopniu 7 - nie widać jeszcze zbytniego przeuczenia, a błąd jest mniejszy niż aproksymacja funkcjami o niższych stopniach.

Wielomiany o stopniach 3 oraz 5 także poradziły sobie całkiem nieźle.